

SOSYAL ŞİDDET

Süheyla Nur ERÇİN*

Özet: Şiddet kavramı, çeşitli düşüncelerden etkilenecek her geçen gün şekillenip gelişiyor. Eskiden şiddet, sadece fiziksel olarak algılanırken günümüzde sözlü şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet, toplumsal şiddet gibi kavramlar belleklerimizde yer ediniyor. Gelişen ve değişen bu şiddet algısını toplumdan bağımsız olarak değerlendirmek de mümkün değil. Şiddet var olduğu toplumun bilincinden ve tepkilerinden besleniyor.

Toplumun bilgi edinirken ya düşüncelerini ifade ederken kullandığı araçlardan biri de sosyal medyadır. Sosyal medya uygulamalarıyla birlikte insanların bireysel görüşleri birleşerek veya ayrışarak toplumsal bir ifade biçimine bürünüyor. Paylaşımlar, beğeniler, yorumlar sanal bir tartışma ortamı yaratıp kamuoyu yoklaması yapabilmemizi sağlıyor. Sosyal medya uygulamaları toplumun ne düşündüğü, nasıl tepki verdiğini, tepkinin boyutunu görmemizi özetle toplumun nabzını ölçmemizi sağlıyor.

Bu tarz uygulamalar diğer yazılı ya da sözlü basın araçlarına göre daha yüzeysel paylaşım alanları olarak değerlendirilebilir. Bunun nedeni paylaşımların büyük bir kısmının daha üstünkörü ve tek yanlı bir bilgi kümesine dayanmasından kaynaklanıyor. Olaylara verilen ani ve öfkeli tepkiler, argo ve küfür içerikli cümlelerin kullanılmasının etkisiyle de şiddet dili sosyal medyada yerini alıyor. Sosyal medya bazı zamanlarda öfke kusma aracı olarak kullanılıyor. Mağdurların ve diğer insanların etkilenme durumu göz ardı ediliyor veya bilerek bu yolla insanlara zarar vermeye çalışılıyor. Şiddet içeren olaylara tepki gösterirken bile toplum, kendi yarattığı şiddetin pençesinden kurtulamayabiliyor.

Yazımda özellikle sosyal medyada yer alan şiddet olgusunu inceleyeceğim. Amacım toplumun sosyal medyada yarattığı şiddet dilini, bu dilin meydana getirdiği sorunları gözler önüne sermek ve bireylerin bundan nasıl etkilenebileceğini göstermektir.

Anahtar kelimeler: Sosyal medya, şiddet dili, toplum, şiddet

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Şiddet kavramsal olarak her geçen gün genişleyip yeniden tanımlanmaktadır. Basit bir şekilde örneklemek gerekirse şiddet, eskiden sadece fiziksel olarak algılanırken günümüzde psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet türleri belleklerimizde yer edinmeye başlamıştır. Şiddetin psikolojik ve ekonomik etkileri geçmişte de olmasına rağmen kavramsal olarak bu başlık altında değerlendirilebilmeleri için belli oranda toplumsal algının oluşması gerekmektedir çünkü şiddet sadece kavramsal bir olgu olmayıp bireysel ya da toplumsal olaylarda kendini göstermektedir. Yazılanlar, yapılan araştırmaların yanı sıra şiddetin var olduğu olaylarla birlikte değerlendirilmesi gerekiyor. Şiddet, kavramsal olgulardan ve toplumun algısından etkilenerek şekillenmekte ve tanımlanmaktadır.

Sözlükteki tanımlar toplumumuzdaki şiddet algısını değerlendirmemize yardımcı olabilir. Şiddet TDK'nın Güncel Türkçe Sözlüğünde altı farklı şekilde karşılık bulmuştur.

1. *isim* Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik

2. Hız

3. Bir hareketten doğan güç
"Rüzgârın şiddeti."

4. Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma

5. Kaba güç

6. Duygu veya davranışta aşırılık¹

Sırasıyla tanımları çözümlenmeye başlarsak ilk üç tanımdaki olumlama dikkatimizi çekecektir. Sonraki iki tanımda şiddet kaba güç olarak ifade edilmiştir. Kaba kelimesinden dolayı bir olumlama içermese de şiddeti daha zararsız olarak değerlendirmemize neden olmaktadır. Son tanımda ise olması gerekenden biraz daha fazlası anlamı çıkmaktadır. Dört tanımda ise şiddet güçle ilişkilendirilerek tanımlanmıştır. Sözlüklerdeki açıklamaların daha basit ve yüzeysel kelime karşılıkları olduğunu göz önünde bulundurarak değerlendirme yapmamız gerekmektedir. Buna rağmen şiddetin güç ve olumlu bir değerlendirmeye ilişkilendirilerek tanımlanması toplumun algısını çözümlenmeye

¹ Bkz. tdk.gov.tr/ Güncel Türkçe Sözlük

çalışırken gözden kaçırılmamalıdır. Bu tanımlar doğrudan toplumun düşüncelerini yansıtmasa da, toplumun düşünceleri ışığında şekillenmişlerdir.

Dayak cennetten çıkmadır, kızını dövmeyen dizini döver, testi kırılmadan döveceksin², Nush ile uslanmayı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir gibi söz öbekleri toplumdaki şiddet algısının farklı yansımalarına örnek teşkil ediyor.

Şiddetin kavramsal ve toplumsal olgularla şekillendiğini açıkladıktan sonra bu kelimenin oldukça geniş ve farklı başlıkları içerdiğini de söylemek gerekir. Aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, toplumsal, ekonomik, psikolojik şiddet başlıkları bunlardan bazılarıdır. Geniş bir bilgi kümesini kapsadığı için de sadece kavramsal olarak açıklamak olası görünmüyor.

Bu alt başlıklar şiddet farkındalığının artmasıyla, toplum bakışının değişmesiyle kullanılmaya başlanmıştır. Şiddet kavramsal olarak sürekli yenilenir, ama özünde geçmişten bugüne uygulanan şiddet fazla değişime uğramamıştır. Teorikte gelişen ve çeşitlenen şiddet kavramının yanında pratikte sabit olan şiddet olayları bulunur. Sözlü şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet geçmişte de vardı ama kavramsal olarak ayrı başlık altında ele alınması için belli oranda toplumsal algının oluşması gerekmektedir. “belli” kelimesi belirsizlik içermekle birlikte toplumsal algıyı nitelendirmek için uygun bir ifadedir. Çünkü bu savda yüzdellik dilimlerle ifade edilebilecek bir ölçü söz konusu değildir. Bu düşünceye karşı olarak şiddet türlerinin hep var olduğu akademik araştırmalarla bilimsel nitelik kazandığı ve daha sonrada toplumsallaştığı söylenebilir. Benim teorim ise şiddetin bireysel ve toplumsal olaylarda kendini gösterdiği ve daha sonra incelenip bilimsel nitelik kazandığıdır. Şiddet, toplum, birey kavramlarını birbirinden bağımsız olarak değerlendirmek mümkün görünmemektedir.

Toplum şiddeti kültürel öğelerle birleştirerek meşrulaştırabilir. Toplumu kültürel anlamda etkileşim içinde bulunan insan topluluğu olarak tanımlayabiliriz. Eskiden oldukça sınırlı olan kültürel etkileşim alanı günümüzde küreselleşmeyle birlikte gittikçe artmaktadır

Kültür kavramının birden çok tanımı mevcuttur. Küreselleşen dünyada günümüzde, yaşanan kültürel ilişkiler ve etkileşimler sonucunda hiçbir insan topluluğu bütünüyle ve kayıtsız olarak tek bir kültür kalıbının homojen bütünlüğü

² Bkz. Nasrettin Hoca fıkraları/ Testi Kırılmadan Önce

içerisinde yaşar halde değildir. Bilginin yayılımının hızlanması ile artık tüm kültürel yapıların birbirlerinden haberleri vardır.³

Sosyal Medya

Sosyal medya kültürün küreselleşmesini, yaygınlaşmasını sağlayan en önemli araçlardan biridir. Yazılı ve görsel paylaşımlar uzak olan kültürleri yakınlaştırmaya başlamıştır. Şiddetin kültürle ve toplumla olan ilişkisi dikkate alınarak incelendiğinde sosyal medyanın önemi bir kez daha gözler önüne serilmektedir.

Sosyal medya tam olarak ne yapar? Ahmet abi, Ayşe teyze, Ali, Suna gibi birbirinden bağımsız insanların ortak başlıklar altında örgütlenmelerini sağlar. Paylaşımlar, beğeniler, yorumlar bir gönderiyi kişisel olmaktan çıkarıp toplumsal alana dâhil eder. Sanal araçlardan, sosyal medyadan önce insanlar bu paylaşımı genellikle yüz yüze yapıyorlardı. Yüz yüze konuşmada üslup, tavır, konu muhataba göre şekillenir. Muhabbet muhataba göredir sözü bu durumu en iyi özetleyen cümledir. Sosyal medyayla karşında bir muhatap bulunması durumu ve buna bağlı olarak kişinin kendine uyguladığı sansürde kalktı. Düşüncelerin daha özgürce ifade edilebildiği bir ortam oluştu. Gönderiler beğenilerek, paylaşılarak, yorumlanarak taraftar ve buna bağlı olarak kullanıcılar popülerite kazandılar. Bu kullanıcıları bir oranda daha fazla hırçınlaştırdı. Bu yazının amacı sosyal medyanın olumlu ya da olumsuz etkilerini göstermek değil. Sadece sosyal medyanın nasıl bir şiddet kültürü yaratabileceğini ortaya koymaktır.

Sosyal medya uygulamalarıyla birlikte insanların bireysel görüşleri birleşerek veya ayrılarak toplumsal bir ifade biçimine bürünüyor. Sosyal medyayla birlikte düşünceler herkesin ulaşabileceği şekilde ifade edilmeye, tepkiler daha kısa sürede ve kolay bir şekilde gösterilmeye başlandı. Olaylara verdiğimiz ani tepkiler ifade ediş tarzımıza da yansıtılarak empatiden yoksun bir görünüm kazandı. Başlıklar altında gruplaşan ifadeler insanların kategorileşmesine yol açtı. Sosyal medya bir nevi penelop örgüsüne dönüştü. Olumlu yönleriyle birlikte olumsuz yönleri de ortaya çıktı. Yazının ana konusu bu olumsuz yönlerin ne tür sonuçlara yol açabileceğini göstermek.

Öncelikli olarak paylaşımlar artık tek kişiye ait bir düşünce değil, belli bir kitlenin düşüncelerini ifade ediyor. Yıkıcılığı da temsil ettiği grubun büyüklüğüne ve ifade ediliş tarzına göre değişiyor. Anonim olarak paylaşımların yapılabilmesi de ifade tarzını olumsuz yönde etkiliyor.

³ LIMON Birsen, Kültürel Değişim Sürecinde Popüler Kültür Ve Kitsch Kavramı

Sosyal medya uygulamaları diğer yazılı ya da sözlü basın araçlarına göre daha yüzeysel paylaşım alanları olarak değerlendirilebilir. Bunun nedeni paylaşımların büyük bir kısmının daha üstünkörü ve tek yanlı bir bilgi kümesine dayanmasından kaynaklanıyor. Olaylara verilen ani ve öfkeli tepkiler, argo ve küfür içerikli cümlelerin kullanılmasının etkisiyle de şiddet dili sosyal medyada yerini alıyor. Sosyal medya bazı zamanlarda öfke kusma aracı olarak kullanılıyor. Mağdurların ve diğer insanların bu durumdan etkilenme durumu göz ardı ediliyor veya bilerek bu yolla insanlara zarar verilmeye çalışılıyor. Şiddet içeren olaylara tepki gösterirken bile toplum, kendi yarattığı şiddetin pençesinden kurtulamayabiliyor.

Sonunda karşımıza empatiden yoksun, kaba bir dile sahip, toplumsal bir yorum çıkıyor. Sosyal medya birbirinden kilometrelerce uzakta bulunan insanlardan ortak bir kültürel değer çıkartıyor. Bu kültür öfkeden, argodan, ani tepkilerden beslenerek oluşturuluyor. Bazı tecavüz olaylarından sonra paylaşılan tecavüzcüye tecavüz, hapisane adaleti ifadeleri sosyal medyanın tam olarak neye neden olabileceğinin objektif bir göstergesidir. Siyasi olaylara verilen tepkilerde bu başlık altında değerlendirilebilir. Benim bu yazıyı yazmamın temel nedeni hapisane adaleti başlıklı bir paylaşım. Mağdura göre bakış açımızı değiştirdiğimiz bir şiddet kültürü yaratıyoruz. Karşı olduğumuz şey tecavüz olmaktan çıkıp şu tarz kişilere tecavüz edilirse yanlış gibi bir algı yaratılıyor. İnsanları kategorileştirerek onları değerlendirmemize neden oluyor. Argo ve küfür içerikli tepkiler şiddet döngüsü içindeki yerini alıyor. Şiddet farklı türde bir şiddet yaratmaya başlıyor. Yaşanan olaylarla ilgili paylaşımlarda insanlar destekledikleri partinin kimliğinden kurtulamayıp bir tartışma ortamı yaratıyorlar. Olaylar çarpıtılıyor karşılıklı anlaşılamayan paylaşımlardan farklı alanlara da taşabilecek güçte bir şiddet söylemi çıkıyor. İfadelerin sertliği yine bir şiddet kültürü yaratıyor.

Sosyal medyayla şiddet kültürü yaratılıyor bazen şiddet olaylarına tepki gösterirken bazen sadece siyasi bir tartışma yaptığını zannederken kullanılan kelimeler bu duruma neden oluyor. Şiddet toplumun içinde fiziksel olarak kendini göstermediğinde farklı alanlara sığıyor ama farklı bir yere gitmiyor. Toplumun içinde sıkışmış kalmış farklı insanları etkileyerek büyüyor.

Kaynakça

LİMON Birsen, Kültürel Değişim Sürecinde Popüler Kültür Ve Kitsch Kavramı